

ОСОБИСТІСТЬ ПОТЕРПІЛОГО ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ НАНЕСЕННЯМ ТІЛЕСНИХ УШКОДЖЕНЬ

Загородній І.В.

аспірант кафедри криміналістики

Національний університет «Одеська юридична академія»

В структурі криміналістичної характеристики злочинів, пов'язаних з нанесенням тілесних ушкоджень, підвищена увага традиційно приділяється особливостям особистості потерпілих. Потерпілий становить криміналістичний інтерес і як носій доказової інформації, і як фізичний об'єкт, що може мати на собі сліди злочину, а також як джерело відомостей, опрацювання яких надає змоги висунути слідчі версії та швидко і повно розкрити злочин.

Важливе значення для розслідування злочинів вказаної категорії має вивчення соціально-демографічних і соціально-рольових ознак потерпілого, його психологічного портрету, способу життя до вчинення стосовно нього злочину, а також характеру стосунків зі злочинцем.

Опрацювання даних вибірових досліджень свідчить, що у більшості випадків у злочинах, пов'язаних з нанесенням тілесних ушкоджень, злочинець і потерпілий відносяться до однієї статі у чоловіків, однак жінки в цілому однаково часто наносять тілесні ушкодження як самим жінкам, так і представникам протилежної статі. Статистично найбільш уразливою для нанесення тілесних ушкоджень є категорія молодих людей переважно у віці до 40 років.

Важливе значення для розслідування має наявність та характер зв'язків між винною особою та потерпілим до вчинення насильницьких дій, чи були вони знайомі або взагалі не знали один одного. Від того, чи були знайомі злочинець і потерпілий, залежить місце і обстановка вчинення злочину, а також спосіб заподіяння тілесних ушкоджень.

За вказаним критерієм злочини, пов'язані з нанесенням тілесних ушкоджень, є підстави поділити на:

- 1) нанесення тілесних ушкоджень особою, яка перебувала у родинних, спільних побутових або дружніх стосунках;
- 2) нанесення тілесних ушкоджень іншою особою, яка відома потерпілому;
- 3) нанесення тілесних ушкоджень особою, яка познайомилася з потерпілим безпосередньо перед вчиненням злочину;
- 4) нанесення тілесних ушкоджень особою, яка хоча і не є відомою потерпілому, але щодо особи якої є інша інформація, насамперед, показання свідків, особливі прикмети та ін.;
- 5) нанесення тілесних ушкоджень невідомою особою, прикмети якої роздивились потерпілий або очевидці події;

б) нанесення тілесних ушкоджень невідомою особою, прикмети якої не вдалося роздивитися ані потерпілому, ані очевидцям події.

У переважній більшості випадків злочинець і жертва у злочинах про нанесення тілесних ушкоджень знали один одного до вчинення насильницьких дій, перебували у родинних чи подружніх стосунках, були сусідами, товаришами по роботі, знайомими, друзями. Фіксується також тісний зв'язок злочинця і потерпілого за місцем їх проживання: найчастіше вони проживають в одному населеному пункті, одному мікрорайоні, є сусідами по багатоквартирним будинкам, або проживають в одній квартирі (будинку).

За ознаками соціально-психологічного портрету потерпілого тілесні ушкодження є підстави поділити на:

1) нанесені особі, яка позитивно характеризується у побуті, не має судимостей та не притягувалась до адміністративної відповідальності (перш за все, за порушення громадського порядку);

2) нанесені особі, яка характеризується негативно, має в минулому судимості, притягувалась до адміністративної відповідальності, у тому числі за порушення громадського порядку, схильній до антисуспільного способу життя, бродяжництва, випадкових зв'язків.

Дані слідчої та судової практики свідчать, що у більшості випадків жертви злочинів, пов'язаних з нанесенням тілесних ушкоджень, самі характеризуються негативно, відрізняються аморальною поведінкою, раніше вдавалися до насильницьких дій. Вчиненню стосовно особи насильницького злочину нерідко передують провокаційна поведінка самого потерпілого, нанесення їм образи, побоїв, тілесних ушкоджень, різних форм знущання над майбутнім злочинцем, вчинення різноманітних протиправних дій щодо його близьких та родичів.

Вказані обставини обумовлюють те, що потерпілі часто не звертаються з заявами про вчинення щодо них злочинів до правоохоронних органів, не виявляють зацікавленості у ефективному розслідуванні події і не встановлюють продуктивного контакту з оперативними співробітниками, слідчими та прокурорами.

Потерпілі зазвичай походять з того ж соціального середовища, що й злочинці, серед них висока питома вага осіб, що зловживають алкогольними напоями і наркотичними засобами, причому нерідко вживають їх сумісно з злочинцями. Достатньо високою є питома вага осіб, що ніде не працюють і не навчаються, мають низький рівень освіти, зайняті некваліфікованою працею.

В багатьох випадках нанесення тілесних ушкоджень може і не бути пов'язане з протиправною, аморальною або провокуючою поведінкою потерпілого. Поведінка потерпілого може бути і правомірною, пов'язаною з вимогами припинити насильницькі дії, розніманням бійки, висловленням зауважень щодо аморальної поведінки злочинця тощо.

Нейтральна поведінка потерпілого фіксується рідше.

Серед жертв нанесення тілесних ушкоджень можуть бути діти, особи похилого віку, хворі. Посягання на малолітніх і осіб похилого віку, як правило, вчиняються злочинцями стосовно своїх батьків або батьків подружжя (також найчастіше у стані алкогольного сп'яніння). Вказані факти пояснюються

насамперед впевненістю і зухвалістю злочинців, які усвідомлюють слабкість, а іноді і безпорадність жертви.

У той же час, на досудовому розслідуванні необхідно враховувати і можливу зацікавленість потерпілого у результатах розслідування кримінального провадження. Він може приховувати або викривляти ти чи інші обставини злочину, а також події, які йому передували. Вивчення особистості потерпілого, налагодження психологічного контакту з ним допомагає перевірити достовірність його показань і сприяє успішному досягненню цілей кримінального провадження.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ УЧАСТІ ПІДОЗРЮВАНОВОГО У ПРОЦЕСІ ДОКАЗУВАННЯ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Каліновська М.О.

*аспірант кафедри кримінального права та процесу
Хмельницький університет управління та права*

Стаття 22 КПК України передбачає, що кримінальне провадження здійснюється на основі змагальності, що передбачає самостійне обстоювання стороною обвинувачення і стороною захисту їхніх правових позицій, прав, свобод і законних інтересів засобами, передбаченими КПК України. Тобто кожна зі сторін самостійно, виходячи із власного внутрішнього переконання, на основі наданих сторонам процесуальних повноважень здійснює доказову діяльність [1, с. 35].

Кримінальне процесуальне законодавство України передбачає, що й процедура розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу є змагальною. Так, відповідно до ч. 1 ст. 193 КПК України розгляд клопотання про застосування запобіжного заходу здійснюється за участю прокурора, підозрюваного, обвинуваченого, його захисника, крім випадків, коли підозрюваний, обвинувачений оголошений у міжнародний розшук.

Однак, навіть враховуючи значне обмеження прав та свобод людини під час застосування запобіжних заходів, участь захисника під час розгляду відповідного клопотання не є обов'язковою. З огляду на це, актуальним є питання розгляду прав, які надаються підозрюваному для участі у розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу на стадії досудового розслідування.

Відповідно до чинного законодавства підставою застосування запобіжного заходу є наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення, а також наявність ризиків, які дають достатні підстави слідчому судді, суду вважати, що підозрюваний, обвинувачений, засуджений